

Ֆինանսական կայունության հաշվետվություն (2024թ. տարեկան)

2025-06-10

ԱՄՓՈՓԱԳԻՐ

2024 թվականին ՀՀ ֆինանսական համակարգը ապահովել է ֆինանսական միջնորդության անընդհատությունը՝ երաշխավորելով ֆինանսական ծառայությունների անխափան մատուցումը բնակչությանը և տնտեսավարող սուբյեկտներին: Տարվա ընթացքում բանկային համակարգի վարկային և ավանդային պորտֆելներն աճել են: Աճել են ինչպես տնային տնտեսություններին, այնպես էլ բիզնեսին տրամադրված վարկերը: Ընդ որում, աճ արձանագրվել է վարկավորման գրեթե բոլոր հիմնական ուղղություններում: Բարձր աճի տեմպեր շարունակել են գրանցվել հատկապես սպառողական, հիպոտեկային և շինարարության ոլորտին տրամադրված վարկերի մասով: Ավանդների աճը մեծապես պայմանավորվել է ռեզիդենտներից ներգրավված ավանդների աճով:

Տնային տնտեսությունների վարկավորման բարձր ակտիվության պայմաններում վերջիններիս պարտքի բեռն աճել է, մինչդեռ վարկերի ժամկետայնության աճի արդյունքում պարտքի սպասարկման բեռի էական աճ չի արձանագրվել: Տնային տնտեսությունների վարկավորման բարձր աճին գրեթե հավասարապես նպաստել է սպառողական և հիպոտեկային վարկերի աճը: Տնտեսության եկամուտների աճը վերջին տարիներին ուղեկցվել է նաև վարկային պարտավորությունների ժամկետայնության աճով, ինչը տնային տնտեսություններին հնարավորություն է տվել պահպանելու պարտքի սպասարկման բեռի համեմատաբար կայուն մակարդակը: 2023-2024 թթ. դիտարկվել է սպառողական վարկերի նկատմամբ բարձր պահանջարկ և վարկավորման աճ: Վերջինս կարելի է բացատրել տնտեսության եկամուտների աճով, նախորդ տարիներին սպառողական վարկերի նվազող կամ չափավոր աճի ճշգրտման/փոխլրացման գործընթացներով (convergence), ինչպես նաև, անշարժ գույքի շուկայի ակտիվության պայմաններում, նոր բնակարանների համար երկարաժամկետ օգտագործման ապրանքների ձեռքբերման անհրաժեշտությամբ:

Հիպոտեկային վարկերի դեպքում վարկավորման մեծածավալ հոսքեր արձանագրվել են հատկապես 2024 թ. վերջին: Դա անշարժ գույք ձեռք բերելու որոշումները արագացնելու վարքագծային փոփոխության արդյունք էր՝ պայմանավորված երևան քաղաքում եկամտային հարկի վերադարձի մեխանիզմի աստիճանական դադարեցմամբ: ԿԲ-ն իր հրապարակումներում և մամլո ասուլիսներում պարբերաբար

հաղորդակցել է անշարժ գույքի շուկայում գերտաքացման և դրանից ածանցված վարկային ռիսկի հնարավոր կուտակման մասին:

Անշարժ գույքի շուկայում դիտարկվել են գների աճի տեմպերի դանդաղման միտումներ: Եկամտահարկի վերադարձի աստիճանական դադարեցման և անշարժ գույքի պահանջարկի հնարավոր հագեցվածության պայմաններում այս շուկայում ակտիվության հետագա դանդաղումը հնարավոր է համարվում:

Վերջին տարիներին շինթույլտվությունների և բնակարանային շինարարության բարձր աճը, զուգակցված անշարժ գույքի շուկայում պահանջարկի հնարավոր հագեցման և հետագա հնարավոր նվազման միտումների հետ, կարող է ստեղծել ավելցուկային առաջարկի ձևավորման ռիսկեր: Միևնույն ժամանակ, շինարարության ոլորտին տրամադրված վարկերի մեծածավալ աճը կարող է ոլորտում նախագծերի ֆինանսավորման աղբյուրների հնարավոր փոխարինման, պարտքային բեռի և դրանից ածանցված վարկային ռիսկերի կուտակման ազդակ հանդիսանալ:

Աշխարհաքաղաքական անորոշությունները և առևտրատնտեսական լարվածությունների աճը շարունակել են մնալ որպես համաշխարհային տնտեսական աճին և ֆինանսական կայունությանը սպառնացող հիմնական ռիսկեր:

Նախորդ տարիների խիստ դրամավարկային պայմանների լազային ազդեցությունների արդյունքում համաշխարհային գնաճը դանդաղել է՝ երկրների մեծ մասում հասնելով կամ մոտենալով թիրախային մակարդակներին: Աճող աշխարհաքաղաքական անորոշությունների և առևտրատնտեսական լարվածությունների ներկայիս միջավայրում բարձր են գնահատվում նաև համաշխարհային տնտեսական աճի հեռանկարի ռիսկերը: Մասնավորապես՝ սպասվածից ավելի ցածր համաշխարհային տնտեսական աճի ռիսկերը գերակա են դիտարկվում բարձր գնաճի պահպանման ռիսկերի համեմատությամբ: Այս ռիսկերի նյութականացումը կարող է անդրադառնալ նաև ՀՀ ներքին մակրոֆինանսական միջավայրի վրա՝ ստեղծելով տնտեսական աճի նվազման, մասնավոր հատվածի պարտքային բեռի աճի և դրանից ածանցված վարկային կորուստների նյութականացման ռիսկեր:

Բանկային համակարգը բնութագրվում է կապիտալացման և իրացվելիության բարձր մակարդակով: Տարվա արդյունքներով բանկային համակարգում գրանցվել է բարձր շահութաբերություն: Շահութաբերությանը նպաստել են զուտ տոկոսային եկամուտների աճը, ինչպես նաև ցածր վարկային կորուստները: Չուտ տոկոսային եկամուտների աճը հիմնականում պայմանավորվել է բանկերի հաշվեկշիռների կառուցվածքային փոփոխություններով, ինչպիսիք են սպառողական վարկերի բարձր

աճը, վարկային պորտֆելի դրամայնացումը, ռեզիդենտների ավանդների կառուցվածքում ցպահանջ միջոցների մասնաբաժնի աստիճանական աճը: Որոշակի ազդեցություն է ունեցել նաև արտաքին և ներքին շուկաներում դեռևս պահպանվող հարաբերականորեն բարձր տոկոսադրույքների միջավայրը: Տնտեսական աճի և վարկային շուկայի ակտիվության ընդլայնման պայմաններում վարկային պորտֆելի որակը բարելավվել է: Այնուամենայնիվ, վարկավորման որոշակի ոլորտային ուղղություններում ռիսկերի հնարավոր կուտակման և անորոշությունների բարձր մակարդակի ներկայիս միջավայրում վարկային ռիսկը շարունակում է գերակա մնալ:

Մակրո սթրես թեստավորման արդյունքները վկայում են ՀՀ բանկային համակարգի կողմից ռիսկերի կլանման բարձր կարողությունների մասին: Ուղղորդիչ սցենարով ենթադրվող զարգացումների պարագայում բանկային համակարգի կապիտալի համարժեքությունը պահպանվում է բարձր մակարդակում: Սթրեսային սցենարով ենթադրվող խիստ վատատեսական հիպոթետիկ զարգացումների պարագայում վարկային և շուկայական ռիսկերից ածանցվող կորուստները կտրուկ աճում են, սակայն բանկային համակարգը դիտարկվող հորիզոնի ողջ ընթացքում մնում է բավականաչափ կապիտալացված: Ավելին, բանկային համակարգի կապիտալի պաշարները բավարար են տնտեսության անխոչընդոտ վարկավորման ապահովման համար: Այնուամենայնիվ, հարկ է նշել, որ առկա անորոշությունների բարձր մակարդակի պայմաններում մեծ են նաև վատատեսական սցենարի, դրա տևականության և ազդեցության չափի վերաբերյալ անորոշությունները:

ՀՀ ԿԲ խորհուրդը կապիտալի հակացիկլիկ բուֆերի դրույքաչափը (այսուհետ՝ ԿՀԲ) բարձրացրել է 0.25 տոկոսային կետով, ինչի արդյունքում 2025 թ. մայիսի 1-ից ԿՀԲ գործող դրույքաչափը կազմում է 1.75%: 2024 թվականի ընթացքում ֆինանսական ցիկլի ինդեքսը աճել է, իսկ վարկեր/ՀՆԱ ցուցանիշի բացասական ճեղքվածքը՝ զգալիորեն կրճատվել: Այս պայմաններում ԿԲ մակրոպրոդեսցիալ քաղաքականության որոշումները նպատակաուղղված են եղել հասցեագրելու վարկավորման առաջանցիկ աճից ածանցվող հնարավոր ռիսկային զարգացումները: Դրույքաչափի բարձրացման վերաբերյալ որոշումը կայացնելիս ԿԲ-ն հաշվի է առել նաև բանկերի հաշվեկշիռներում արդեն իսկ կուտակված ռիսկերի գնահատականները, բանկերի կողմից կապիտալի հնարավոր համալրումների ծախսատարությունը, իրականացված սթրես թեստավորման արդյունքները, ինչպես նաև տնտեսության վարկավորման անընդհատության վրա ԿՀԲ դրույքաչափի ավելացման հնարավոր ազդեցությունը:

